

Mednarodna znanstvena konferenca *Korpusi in diskurzi*

Četrta izdaja konference *Korpusi in diskurzi* v organizaciji Univerze v Sieni se je po dobrem desetletju ponovno odvila v podeželskem Pontignanu. Predkonferenčna delavnica je potekala 30. 6., konferenca pa 1. 7. in 2. 7. 2016. Ker je bil namen srečanja obravnavati zlasti metodološke vidike specifičnega interdisciplinarnega pristopa k besedilni analizi in hkrati omogočiti čim širše vključujočo razpravo, je bilo število udeležencev omejeno, prišli pa so z več kot 40 različnih univerz po svetu, med posameznimi največ iz Lancastera. Uvodno delavnico Festival metod so kot novost uvedli in jo vodili **Charlotte Taylor** z Univerze v Sussexu ter **Tony McEnergy** in **Vaclav Brezina** z Univerze v Lancasteru, predsednica organizacijskega odbora in koordinatorka programskega odbora konference pa je bila **Alison Duguid** z Univerze v Sieni. Namen delavnice je bil proučiti rezultate predhodno zastavljene skupne naloge, namreč z lastnim metodološkim pristopom ugotavljati lastnosti diskurza o Irski in Irceih v britanskem parlamentu v letih 1800–2005 (*Hansard Corpus*). Dogodek je bil logično nadaljevanje primerjalnega raziskovanja različnih metod ter raziskav objektivnosti/subjektivnosti (npr. Baker in Levon 2015) kot tudi tradicionalnih praks s skupinsko zastavljenimi raziskovalnimi vprašanji. Med prispevki »festivala« je vredno med statističnimi orodji oz. aplikacijami posebej izpostaviti platformo ALCIDE, ki jo je predstavila **Sara Tonelli**, izdelala pa skupina *Digital Humanities group* Fundacije Bruno Kessler iz Trenta. Aplikacija omogoča napredno obdelavo besedil in interaktivne vizualizacije podatkov v velikih korpusih angleščine in italijanščine. Med teoretsko-analitičnimi prispevki je po pristopu izstopal esej **Richarda Chapmana** o problemih označevanja in zlasti operativnih prednostih malih, specializiranih korpusov za jezikoslovne analize. Glede na kompleksnost

in večplastnost jezikovne rabe, celo v njenih ozko definiranih kontekstih, avtor poudari pomen čim širšega nabora analitičnih orodij za opazovanje in razumevanje jezikovnega vedénja, tudi in še posebej s podrobno analizo korpusnih podatkov na ravni pragmatike in diskurza.

Referati osrednje konference so bili predstavljeni v petek in soboto v dveh vzporednih sekcijah; te so sledile plenarnim predavanjem, ki so jih izvedli **Michael Hoey** (Liverpool), **Gerlinde Mautner** (Dunaj) in **Michael Stubbs** (Trier), pri čemer se Mautner ukvarja z epistemološkimi vprašanji, oba govorca pa sta svoje poglede predstavila z vidika medbesedilnosti. Vsak je podal svoje videnje sinergije med korpusnim jezikoslovjem (KJ) in analizo diskurza (AD), ki sta v približno 20 letih pripeljala do korpusno podprtih študij diskurza oz. *Corpus-assisted Discourse Studies*, krajše CADS (Partington, Duguid in Taylor 2011). Hoey je kot zanimivost izpostavil, da je tako sam kot kolega Stubbs in še posebej preminuli jezikoslovec in leksikograf **John Sinclair** začel kot analitik diskurza in šele kasneje postal tudi korpusni jezikoslovec. Pri tem velja omeniti, da je Hoeyjeva odmevna »nova teorija besed in jezika« o t. i. leksikalnem proženju (ang. *lexical priming*) iz leta 2005 še kako aktualna in uporabna prav za področje (kritične) analize diskurza. V sintetično naravnem predavanju Hoey pokaže, da so leksikogramatična dejstva, torej osnovne kategorije KJ, in tradicionalne kategorije raziskovanja besedilne kohezije pravzaprav eno in isto – raziskujemo iste pojave in procese, le na različnih ravneh in z drugimi analitičnimi kategorijami. Poudarek je metodološko na kontekstualno-specifičnih kolokacijah/asociacijah in medbesedilnih povezavah. G. Mautner je postregla s kritičnim preizpraševanjem komplementar-

nosti obeh polj in refleksijo o tem, ali je mogoče premostiti prepad med na eni strani dejstvom, da nekatere družboslovne discipline še vedno niso posvojile KJ kot del svojega metodološkega kanona, in na drugi z dejstvom, da KJ z razvojem vse bolj prefinjenih in široko uporabnih orodij ni nujno vedno v sozvočju z družbenim pomenom diskurza v kontekstu. Stubbs je z analizo literarnih besedil in medbesedilnih referenc na primerih Umberta Eca in Arthurja Conana Doylea skušal pokazati, na katera vprašanja mora odgovoriti teorija medbesedilnosti.

Na konferenci, ki se je uspešno držala načrtanih tem, smo prisluhnili prispevkom v okviru 12 tematskih sklopov. Kot razkrivajo teme in kot je značilno za (kritično) analizo diskurza, avtorji analiz večinoma nastopajo kot angažirani raziskovalci, ki svoje analize razumejo kot orodja za boljše razumevanje družbenih dogajanj in se pri tem odrekujejo tradicionalnemu postulatu znanstvene distanciranosti od svojega predmeta proučevanja. V nadaljevanju bomo navedli imena posameznih referentov, poleg njih pa v oklepaju zaradi pomanjkanja prostora le mesto univerze, s katere prihajajo.

V sklopu 1) *Organizacija diskurza smo prisluhnili Alanu Partingtonu* (Bologna) in *Alison Duguid* (Siena) ter njuni najnovejši hipotezi o »umetnem leksikalnem proženju« (ang. *forced lexical priming*, Duguid 2009), širše umeščeni v »transdiskurzno medbesedilnost«, ki jo raziskujeta z diskurzno prozodijo oz., kot jo sama poimenujeta, kohezivno oz. vrednotenjsko harmonijo v političnem diskurzu. V izvorni teoriji leksikalnega proženja (Hoey 2005) gre za ponavljajočo se izpostavljenost, ponotranjenje in reprodukcijo sestavnih delov jezika, njihovih kombinatornih potencialov ter semantičnih in pragmatičnih pomenov, ki se z njimi povezujejo, Duguid in Partington pa opisujeta proces, v katerem govornici ali pisci namerno

pogosto ponavljajo leksikalne vzorce, da bi »preplavili« ciljni diskurz s sporočili za specifične strateške namene in s tem umetno povzročili porast določene vrednotenjske teže. Vrednotenje pojmuje avtorja kot ključni element diskurza in njegov kohezivni dejavnik (Partington, Duguid in Taylor 2013: 55–57).

Še vedno močno je polje raziskav 2) *Akademski diskurz*, ki se pogosto ukvarja s funkcijo diskurznihih označevalcev. To temo je raziskovalo več avtorjev, med drugimi **Mohsen Khedri** (Malaja), **Aleksandar Trklja** (Exeter) in **Benet Vincent** (Coventry) ter **Lyudmila Rokotyanskaya** in **Natalia Konovalova** (Moskva).

Sklop 3) *Politični diskurz* je, zlasti primerjalno, raziskovalo več prispevkov, tako je npr. **Jane Johnson** (Bolonja) obravnavala časopisno poročanje o terorističnih napadih zadnjih nekaj let v evropskih in bližnjevzhodnih medijih, **Ana Ruiz-Sánchez** idr. (Madrid) nedavne španske splošne volitve, **Arnaud Vincent** (Louvain) pa je iskal razlike in zlasti podobnosti v religiozni retoriki ameriške politične leve in desne predsedniških volitev v obdobju 1952–2008.

V sklopu 4) *Identitete in reprezentacije so prevladovala teme o reprezentacijah LGBT oznak*. Tako je **Łukasz Woźniakowski** (Poznan) v prispevku, ki je proučeval katoliški diskurz o gejih in lezbijkah glede na pomen cerkve za socializacijo, z diskurzno prozodijo pokazal moč vplivanja na oblikovanje stališč glede homoseksualnih praks, tudi znotraj skupnosti same. Podobno kritično, a z nekoliko drugačno metodologijo sta se **Antonio Fruttaldo** (Neapelj) in **Marco Venuti** (Katanija) lotila poročevalskega diskurza o prelomni sodbi ameriškega vrhovnega sodišča leta 2015, ki je vodila v priznanje legitimnosti istospolnih porok v vseh 50 državah ZDA, ter odmeva, ki ga je dogodek sprožil na spletnih medijskih platformah.

V sklopu 5) *Bližnja zgodovina* izpostavljamo študijo v okviru analiz institucionalnih in medijskih tekstov (npr. Twitter, Facebook), ki je opredelila značilnosti »običajnih državljanov«, ki postanejo »najvplivnejši tviteraši«. Avtorja **Nuria Lorenzo-Dus** (Swansea) in **Matteo di Cristofaro** (Lancaster) sta si z družbenim omrežjem prilagojeno analitiko prizadevala zapolniti nekatere vrzeli v poznavanju mehanizmov te razširjene spletne platforme in prišla do zanimivih ugotovitev o omejitvah, pa tudi predvidljivih značilnostih tovrstne komunikacije. S temo uvodnega festivala je bila povezana študija o t. i. magdalenkah in številnih družinskih tragedijah, povezanih z odvzemi otrok iz različnih razlogov »neprimernim« materam, ki so pretresale Irsko vse do leta 1996 in razkrile endemične probleme irske družbe. Diskurzna analiza pojava »magdalenskih pralnic« (**Miguel-Angel Benitez-Castro** (Zaragoza) in **Encarnacion Hidalgo-Tenorio** (Granada)) je nastala na podlagi zbranih pogovorov, dostopnih na spletni strani gibanja *Pravica za magdalenke* (*Justice for Magdalenes*), cilj pa je bil prepoznati skrite ideologije, kot se odražajo in utrjujejo v značilnostih pripovedi žrtev, ki podoživljajo travme preteklosti. Metodološko so v ospredju korpusnojeziškoslovne kategorije kolokacij, ključnih besed in semantične oz. diskurzne prozodije (Baker et al. 2008), s pomočjo teh pa je mogoče na podlagi opazovanja metaforičnih in vrednotenjskih vzorcev sklepati o konstruiranju pojmov greha, odgovornosti, odrešitve in obžalovanja.

Metodološko sorodna analiza, sicer uvrščena v sklop 6) *Slovnica*, je bila večplastna študija leksiko-gramatično-diskurznega prepleta v literarnem diskurzu Jane Austin na primeru množinskih in splošnih samostalnikov avtorice **Raksangob Wijitsopon** (Bangkok), ki je iskala pomen v kompleksnosti jezikovnega delovanja na celotni vertikali od besede do diskurza.

Med diskurzno usmerjenimi analizami seveda niso umanjali prispevki o 7) *Varčevalnih politikah in tveganju* (*Austerity and risk*). Dva prispevka sta se osredotočila na parlamentarne razprave, prvi na britanske (**Zeynep Cihan Koca-Helvacı** (Izmir) in drugi na grške (**Olympia Tsaknaki** (Solun) in **Eleni Tziafa** (Ciper)), po eden pa na spletne forumske razprave (**Deborah Orpin** (Wolverhampton)) in diskurz tveganja v ameriških tiskanih novicah v obdobju 1987–2014 (**Daniel McDonald** in **Jens Zinn** (Melbourne)).

Tematika 8) *Konstrukcija slabih novic* si je prislužila poseben sklop, v njegovem okviru pa smo lahko prisluhnili korpusno podprti študiji **Sylvie Jaworske** (Reading) in **Karen Kinnloch** (Lancaster) o konstrukciji poporodne depresije v osebnih spletnih izpovedih, ki zadeva upor biomedikalizaciji uma in specifično razumevanje depresije v zdravstvenih poklicih ter način, kako se skoraj izključno na farmakološke rešitve in samobvladovanje osredotočeni pogledi stroke, ki spregledujejo družbene in kulturne dejavnike, posredujejo javnosti. **Theng Theng Ong** (Northumbria) je v istem sklopu prispeval multidisciplinarno študijo o konstrukciji »tragičnih novic«.

V sklopu 9) *Iskanje pomena* je semantik **Michael Barlow** (Auckland) predstavil orodje za korpusno analizo *WordSkew*, ki ugotavlja pogostnost pojavljanja posameznih elementov na določenih mestih v stavku oz. besedilu kot celoti. Metoda omogoča zbiranje podatkov o diskurzivnih vzorcih, vezanih na posamezni žanr. **Eva Triebel** (Lancaster) je nastopila s teoretskimi, metodološkimi in praktičnimi razmisleki o vlogi sekundarnih korpusov pri raziskovanju avtentične jezikovne rabe.

Sklop 10) *Učenje jezika* so zaznamovale razprave o razlikah med rojenimi in nerojenimi govorniki – učitelji in učenci – oz. jezikovnih

značilnostih nerojenih govorcev (**Eric Nicaise** (Louvain)), organizaciji diskurza pri italijanskih učencih angleščine (**Carmen Dayrell** (Lancaster), **Marcus Muller** (Heidelberg), **Cristina M. Caimotto** (Torino) in **Scott Piao** (Lancaster)) ter kontrastivni analizi glagolov poročanja v znanstvenih člankih o učenju tujih jezikov (**Selahattin Yılmaz** (Yıldız), **Yasemin Bayyurt** in **Leyla Martı** (Boğazici)). Poleg vseh naštetih tem smo dobili priložnost vpogleda tudi v najsodobnejše (korpusno podprte) analize diskurzivnih reprezentacij živali (Ne-človeške živali) in posameznih kultur skozi hrano (Hrana za premislek, *Food for thought*).

Prispevki so ponudili metodološko raznovrstnost, a hkrati enovitost problematike kljub širokemu naboru tem, ki je zajemal tako družbena vprašanja, kulturne in medkulturne teme kot implikacije diskurza v prevodoslovju in literarnih besedilih. Kot skupno metodološko značilnost večine predstavljenih analiz, ki izhaja iz tradicije AD, je mogoče izluščiti postopek, po katerem se z orodji za analizo korpusnih podatkov najprej pridobijo ključne besede, konkordance in druge kvantitativne koordinate, ki predstavljajo izhodišče za vse nadaljnje (kvalitativne) analize. Za pridobivanje kolokacij in konkordanc oz. kolokacijskih profilov so, kot kažejo prispevki, najpogosteje v rabi *WordSmith Tools* (Scott 2006), *SketchEngine* (Kilgariff in Tugwell 2002) in *AntConc* (Anthony 2014), za širše

semantične analize pa novejši, v identifikacijo semantičnih kategorij usmerjeni *Wmatrix* (Rayson 2009). S temi postopki se šele opredelijo možne relevantne raziskovalne teme.

Nadvse dragocen je bil uvid v prakse primarno diskurzivnih analitikov, naknadno vpeljanih v korpusnojezikoslovno metodo, ki razkrivajo napredno in marsikje drznejšo aplikacijo korpusnih spoznanj v proučevanju diskurza, kot smo ji lahko pričali v analizah, ki se tradicionalno osredotočajo na leksikogramatične kategorije jezikovnega delovanja, bodisi v leksikografskem ali splošnojezikoslovnem kontekstu.

Konferenco je zaključila panelna diskusija, ki naj bi vključila čim več vprašanj iz publike, vendar se, verjetno zaradi utrujenosti govorcev, razprava ni najbolj razživela. Nekateri prispevki bodo objavljeni v posameznih monografijah, ki so jih avtorji že napovedali, drugi ne, izvlečki vseh referatov in plenarnih predavanj pa so bili objavljeni v tiskani obliki pred začetkom konference. Glede na visoko raven prispevkov in inspirativnost nekaterih predavanj lahko le obžalujemo, da zbornika z objavljenimi celotnimi besedili ne bo. Konferenca *Korpusi in diskurzi* je bila zaokrožena, v izvedbi in akademski odličnosti pa kljub manjšim organizacijskim zdrsom dober zgled v – zdi se – vse bolj kompetitivnem okolju znanstvenega konferenčnega dogajanja.

Literatura

ALCIDE [računalniška oprema]: <<https://dh.fbk.eu/projects/alcide-analysis-language-and-content-digital-environment/>>.

Anthony, Laurence, 2015: *AntConc* (Version 3.5.0.0. (Dev)) [računalniška oprema]: Tokio, Japonska: Waseda University. <<http://www.antlab.sci.waseda.ac.jp/>>.

Baker, Paul, Gabrielatos, Costas, Khosravini, Majid, Krzyzanowski, Michal, McEney, Tony, in Wodak, Ruth, 2008: A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics to examine discourses of refugees and asylum seekers in the UK press. *Discourse and Society*, 19/3. 273–306.

- Baker, Paul, in Levon, Erez, 2015: Picking the right cherries?: a comparison of corpus-based and qualitative analyses of news articles about masculinity. *Discourse and Communication* 9/2. 221–336.
- Duguid, Alison, 2009: Insistent voices, government messages. Morley, John, in Bayley, Paul (ur.): *Corpus-assisted Discourse Studies on the Iraq Conflict: Wording the War*. London: Routledge. 234–260.
- Hoey, Michael, 2005: *Lexical Priming*. London in New York: Routledge.
- Kilgarriff, Adam, in Tugwell, David, 2002: *Sketching words. Lexicography and Natural Language Processing: A Festschrift in Honour of B.T.S. Atkins*. 125–137.
- Partington, Alan, Alison, Duguid, in Charlotte, Taylor, 2013: *Patterns and Meanings in Discourse. Theory and Practice in Corpus-assisted Discourse Studies (CADS)*. Amsterdam: John Benjamins.
- Rayson, Paul, 2008: From key words to key semantic domains. *International Journal of Corpus Linguistics*, 4(2008). 519–549.
- Rayson, Paul, 2009 [računalniška oprema]: Wmatrix: a web-based corpus processing environment. Computing Department, Lancaster University.
- Scott, Mike, 2006: *Wordsmith Tools 6.0*. Oxford: Oxford University Press.
- SketchEngine [računalniška oprema]: Corpus Architect / Sketch Engine: <<http://ca.sketchengine.co.uk/>>.

Mojca Šorli
Borovnica
mojca.sorli@guest.arnes.si